

BAŞKA DÜNYALARIN PRENSİ: "KÜÇÜK PRENS"

Yazı

İbrahim BERKSOY (ME'91)

"İnsan ancak yüreğiyle baktığı zaman gerçeği görür."

Kimi romanlar, kitabevi raflarında sabırla okunacakları günü beklerken; kimi tılsımlı kitaplar da yıllar yılı elden ele dolaşan karanfil gibidirler. Tıpkı Edip Cansever'in "Yerçekimli Karanfil" şiirindeki unutulmaz dizeler gibi:

"Sen o karanfile eğilimsin, alıp sana veriyorum işte"

Sen de bir başkasına veriyorsun daha güzel

O başkası yok mu bir yanındakine veriyor

Derken karanfil elden ele."

Her okunuşunda okuyucusunu heyecandan heyecana sürükler böylesi kitaplar. Her birimiz hayatımızın kimi dönemlerinde uzaklardan, belki de çok uzaklardan gönderilen mektuplar almışızdır. Mahallenin postacısı hemen her gün aynı saatlerde geçiyordur evimizin önündeki caddeden. Her nasılsa o sıralarda ya kapının önünde ya da pencerenin kenarında birazdan caddeden geçecek olan postacıyı bekliyoruzdur merakla. Postacı çoğu zaman eli boş geçer evimizin önünden; kimi zaman da omzundaki emektar posta çantasından bir mektup çıkarıp içtenlikli bir sevecenlikle, gülümseyerek elimize tutuşturur. Hemen oracıkta açıp okursak o günler boyu heyecanla beklediğimiz mektubun büyüsunün bir anda bozulacağını sanırız. Olabildiğince erteleriz okumayı; zarfı elimizde evirir çeviririz büyük bir sabırsızlıkla. Bir süre gözümüz gönderen ve alıcı bölümündeki yazılanlara takılır, uzun uzun zarfın üzerindeki pulu ve damgayı inceleriz. Sonra ıssız, sakin bir köşeye çekilir, mektubu özenle açar, içindekileri büyük bir heyecanla bir solukta okuruz. Aslında, bir çırpıda doyasıya okuduğumuz o satırlar hiç bitmesin isteriz...

Yıllar sonra bir yerlerde 1908 Meşrutiyet Devrimi'nin ürünü edebiyat akımlarından "feci-i ati"nin ("geleceğin şafağı" ya da "geleceğin aydınlığı") ünlü sloganı "sanat şahsi ve muhteremdir" cümlesine rast gelir, bu cümleyi içimizden "mektup şahsi ve muhteremdir" diye okur, bir an için geçmişteki o güzel günlerimize geri dönmek isteriz. Günlerce, gecelerce, kimi zaman aylarca heyecanla beklediğimiz, elimize geçtiğinde bir çırpıda, soluksuzca okuduğumuz o mektubu, gönderenin katladığı gibi özenle katlar, zarfının içine koyar, ilerde aynı ilk günkü merak ve heyecanla, günü geldiğinde yeniden

yeniden okunmak üzere mektuplarımızı sakladığımız çekmeceye koyarız. Böyle ne çok mektup biriktirmişizdir, kim bilir...

Kimi tılsımlı kitaplar, o ilk günkü merak ve heyecanla yeniden yeniden okunmak üzere çekmecelerde saklanan mektuplar gibidir. O mektup gibi tılsımlı kitaplar, en saf hayallerin kurulduğu çocukluk günlerinden gençlik yıllarına, orada bir süre soluklandıktan sonra seyahat çantalarının özenle hazırlanmış bölümlerinde, ilk günkü gibi, aynı merak ve heyecanla satır satır okunmayı beklerler; çünkü bunu hak ederler. Bir an için dalgınlığımıza gelip unutulsa bile yoklukları hemen belli olur; her seferinde bir yerlerden boy gösterip kendilerini anımsatmayı başarırverirler...

Bir de çok küçükken annelerimizden dinlediğimiz masallar var. Daha önce kaç kez dinlemiş olursak olalım, ve kim bilir kaç kez daha dinleyecek olursak olalım; sonunu bilsek de, sonuna doğru hep ilk kez dinliyoruzmuşçasına meraklanıp heyecanlansak da uyumadan önce annelerimizin o mırıltılı sesinden dinlemeye doyamadığımız masallar... Küçükken hep sonuna yetişmek istediğimiz masalları, aradan yıllar geçtikçe bu kez annelerimizin o sevecen, ipek gibi, mırıltılı sesini hayal ederek dinlemek isteriz. Kendimizi bir an için yeniden masalların o büyümlü dünyasına kaptırır, ezbere bildiğimiz çocukluk masallarını, bu kez, büyümüş de küçülmüş gibi, satır aralarında annelerimizin sesini arayarak okuruz.

44 yıllık kısacık hayatına (1900-1944) "Küçük Prens" gibi incelikli, içtenlikli, heyecan verici, masalsı bir yapıt sığdıran Antonie de Saint-Exupery, kitabını yetişkin bir insana, Léon Werth'e, dünyadaki en iyi dostuna, daha doğrusu o dostunun çocukluğuna armağan ettiği için tüm çocuklardan özür diler. Çocukların gönlünü almak adına ithafını şu cümlelerle bitirir: "Bütün yetişkinler de bir zamanlar çocuklardı (ama çok azı bunu hatırlar)." İlk bakışta çocuklar için yazıldığı düşünülen Küçük Prens'i çocuklar masalsı bir saflıkla okurken; yetişkinler, kendi çocukluklarıyla yüzleştikleri tatlı bir yolculuk kitabı gibi okurlar. Küçük Prens, biz yetişkinlere şu duygulanımı anımsatır: Küçükken sabırsızca hemencecik büyümek isteriz, büyüyünce de çocuklaşmak isteriz. Öyle değil mi?

Kültür endüstrisinin bir "ürünü" ya da "obje"si olmasından önce herkes gibi ben de "Küçük Prens"i çocuksu bir saflıkla okumuştum. İlk okuduğumda Küçük Prens benim için çocukluğumun masal kitaplarından biriydi. Tıpkı Samed Bahrengi'nin Küçük Kara Balık'ı, Bir Şeftali Bin Şeftali'si, Nâzım Hikmet'in Sevdalı Bulut'u, Ezop'un, Andersen'in masalları gibi... Sonraları hayatımın değişik dönemlerinde yetişkin gözüyle okumaya başladım Küçük Prens'i. Okudukça daha çok sevip benimsedim Antonie de Saint-Exupery'nin bu ilginç kitabını. Diğer kitaplarından Gece Uçuşu'nu, İnsanların Dünyası'nı, Kale'yi ve mektuplarını da merak edip okudum bu arada. Çocukken daha çok başka dünyaların prensi gözüyle gördüğüm Küçük Prens'in serüvenleri ilgimi çekerken şimdilerde kitabın satır aralarındaki inceliklerle ilgiliyim.

Küçük Prens ile arama "kültür endüstrisi" girmese bir zamanlar hazine bulmuşçasına altını çizdiğim kimi satırları en içtenlikli duygu ve düşüncelerle edebiyat dostu sevdiklerimle, dost ve arkadaşarımla paylaşmayı sürdürebilirdim.

Oysa kültür endüstrisi altını çizdiğim o büyümlü satırları çoktan çanak çömleğe dönüştürmüş, çanta yapmış, bardak altlarına süs eşyası yapmış, kalem, defter, ajanda yapmış... İçlerinden alıp kullandıklarım var; örneğin günlüklerimi tuttuğum iki defter dolusu Küçük Prens'im var, kitap ayrıçaları var, Küçük Prens başlıklı kâğıtlara yazıp uzaklara gönderdiğim mektuplarım, kartpostallarım var. Bunları kültür endüstrisinin hoş görülebilecek masum ürünleri olarak görsem de gittiğim her yerde çeşitli formatlarda karşıma çıkan "Küçük Prens objeleri", hayatımın çeşitli dönemlerinde olanca yalınlığıyla bir kitap olarak okuduğum Küçük Prens'le aramdaki mesafeyi giderek açmakta, benim "sahici" Küçük Prens'imden uzaklaştırmakta, bana yabancılaştırmakta. Şimdilik bu durumu olanca umarsızlığımla

üzülerek izlemekten başka bir şey yapamam.

Oysa, "popüler" olmadan önce altını çizdiğim ama büyümlü bozulmasın, bağlamından kopmasın diye burada alıntılanmak istemediğim öyle güzel pasajlar var ki...

Aslında okuduğumuz, "yolculuk" metaforu odağında hayata dair, okurunu özgürleştiren masalsı bir anlatı. İçinde "uzun ince yolculuklarımız" var, yolculuk duraklarımız var, yolda karşılaştıklarımız var ... Dostluk karşısında yenik düşen yalnızlığımız, uysallığımız var... Çöl metaforu odağında yalnızlığımız, yalınlığımız, çaresizliğimiz, saflığımız, arkadaşlıığımız, dostluğumuz, sevgimiz var... Dahası da var; Gerisi artık okura kalmış...

27 Şubat 2019 Çarşamba akşamı Edebiyat Kulübü'nde Küçük Prens'ten yola çıkarak pek çok konuyu konuştuk. Nevreste Çelikle Hocamın keyifli sunumuyla 1900-1944 yılları arasında, baş döndürücü bir hızla, ülkemizde ve dünyada olup bitenleri zamanda yolculuk yapar gibi izlemek bugün anlamak bakımından önemliydi. Yasemin Demet Hocam, yazarın yaşamöyküsünden yola çıkarak kitaptaki karakterleri tanıtip bu karakterlerin hangi insanlık durumlarına karşılık geldiğini anlattı. Çok yönlü okumalara açık bir anlatı olması dolayısıyla Küçük Prens üzerine bizlere ufuk açıcı bir sunum yaptı. Ercan İpekçi Hocam ise ilk kez hukuk fakültesi sıralarında hukuk felsefesi derslerinde tanıma olanağı bulunduğu Küçük Prens'i hukuk ve felsefe bağlamında yorumladı. Ercan Hocamın sunumu, edebiyatın diğer bilimsel disiplinlerle yakın ilgisini göstermesi bakımından da önemliydi.

Edebiyat dostları olarak Küçük Prens (1943) odağında hayata dair simgesel anlatıları konuştuğumuz edebiyat akşamı her zamanki gibi keyifli bir akşamdı. Yeni edebiyat akşamlarında buluşmak üzere...

